

УДК 378.6:7.019.2(477)

UDC 378.6:7.019.2(477)

DOI: [10.31475/ped.dys.2024.36.14](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2024.36.14)

АННА БОКШАН,

проректор з навчальної роботи

(Україна, Ужгород, Закарпатська академія мистецтв,

вул. А. Волошина, 37)

ANNA BOKSHAN,

Pro-Rector for Pedagogical Work

(Ukraine, Uzhorod, Transcarpathian Academy of Arts,

A. Voloshyn St., 37)

ORCID: [0000-0002-5263-2515](https://orcid.org/0000-0002-5263-2515)

Організація освітнього процесу в закладах вищої мистецької освіти України

Organisation of the Educational Process in Higher Art Education Institutions of Ukraine

У статті проаналізовано розвиток і організація освітнього процесу у закладах вищої мистецької освіти України на межі XX-XXI століть, а також визначено чинники, що впливали на його трансформацію: соціально-політичні, культурно-історичні, економічні та науково-технічні умови.

Розглянуто сутність основоположних понять дослідження: освіта, мистецька освіта, художня освіта, художньо-педагогічна освіта, культура.

Було визначено, що підготовка майбутніх фахівців у закладі вищої освіти повинна забезпечуватись на основі реалізації компетентнісного підходу у професійній діяльності, а розвиток професіоналізму здобувача освіти розпочинається в період його навчання у закладі освіти, де формуються відповідні його професійні компетентності.

Ми з'ясували, що формування сучасної системи художньої освіти в Україні характеризується регіональними особливостями її розвитку. Це, насамперед, пов'язано з природними та економічними умовами, місцевими національними традиціями та особливостями мистецьких шкіл, професійною і педагогічною діяльністю регіональних майстрів образотворчого мистецтва.

Тому, важливо здійснювати організацію освітнього процесу в закладах вищої мистецької освіти України на основі розуміння культурної спадщини та її впливу на сучасний розвиток суспільства.

Ключові слова: *освіта, мистецька освіта, художня освіта, художньо-педагогічна освіта, культура, заклад вищої мистецької освіти, здобувачі освіти.*

The article analyses the peculiarities of the development and organisation of the educational process in higher art education institutions of Ukraine at the turn of the XX-XXI centuries, taking into account the socio-political, cultural and historical, economic, material and technical, scientific factors that led to changes in the structure and content of the educational environment.

In the context of study of the theoretical issues of the problem of organization the educational process in higher art education institutions of Ukraine, we examined the essentials of the fundamental concepts of the study: education, art education, fine arts education, artistic and pedagogical education, culture.

It is determined that training of future specialists in higher education institutions should be provided by the implementation of a competence-based approach to professional activity. The development of a student's professionalism begins in the period of his/her studies at an educational institution, where the appropriate professional competences are formed. The effectiveness of the educational process depends on many of its components - establishing conditions for quality education, creating motivation for personal development and self-improvement, use of various innovative technologies, etc.

It was found out that the synthesis of education and culture into an educational and cultural holistic space is based on the principle of multiculturalism. The study of the history of arts, traditional crafts, customs and peculiarities of the development of art education in historical and ethnographic territories contributes to a deeper understanding of the cultural heritage and its impact on the modern development of Ukraine. Therefore, it is important to organise the educational process in higher art education institutions in Ukraine on the basis of understanding the cultural heritage and its impact on the modern development of society.

Thus, the formation of professional competences of an art specialist involves the preparation of a

competitive personality in the national and European labour market. Training of such specialists is based on the identity of the national art education system, with a view to the diversity of the spectrum of spiritual values. Improving the general and professional level is a practical tool for strengthening the culture of the nation through the poly-artistic education of an intellectual and creative personality.

Keywords: education, art education, fine arts education, artistic and pedagogical education, culture, higher art education institutions, students.

Вступ / Introduction. Упродовж 1991–2024 рр. гуманітарна складова нашої держави – сфера освіти – незмінно виступає базовим суб'єктом державотворення, а також безпосередньо визначає процес єднання нації для становлення суверенної незалежної України. Завжди держава та суспільство розглядали і розглядають освіту як головний соціальний інститут, який забезпечує інноваційний розвиток особистості людини, здійснює формування її професійних компетентностей, що впливає на розвиток успішного майбутнього української нації (Національна доповідь..., 2021).

Зміни в соціальній та економічній сферах України, сучасні тенденції розвитку суспільства забезпечує формування сучасної системи освіти. Отже, вивчення будь-якого теоретичного питання передбачає визначення поняттєвого обсягу наукових термінів, за допомогою яких воно описується (Паньок Т.В., 2016).

Мета та завдання / Aim and Tasks. Метою поданої публікації є дослідження особливостей розвитку та організації освітнього процесу у закладах вищої мистецької освіти України на межі XX–XXI ст., з урахуванням соціально-політичних, культурно-історичних, економічних, матеріально-технічних та наукових чинників, що зумовлювали зміни в структурі та змісті освітнього середовища.

Методи / Methods. У контексті вивчення теоретичних питань проблеми організаційно-педагогічних засад діяльності регіональних художніх шкіл в Україні в кінці XX – початку XXI століття доцільно розглянути сутність основоположних понять дослідження: освіта, мистецька освіта, художня освіта, художньо-педагогічна освіта, культура.

Результати / Results. Становлення поняття «освіта», що вживається зараз, запровадилося ще наприкінці XVIII ст. основоположниками неогуманізму та під впливом формулювань філософів Гете, Песталоцці та означало загальний духовний процес формування особистості людини.

Нині дане визначення набуло більш широкого трактування. Звичайно, це може бути і загальна середня освіта, яку одержують здобувачі освіти в закладі загальної середньої освіти і спеціальна освіта (наприклад, педагогічна, технічна, музична). Спеціальні і професійні знання набувають певного значення лише тоді, коли вони безпосередньо пов'язані з загальною освітою. Освіта послугоує певним захистом особистості людини в демократичному суспільстві, стає питанням її життя, так і всього суспільства в цілому та визначає розвиток освітніх ініціатив.

На сучасному етапі розвитку суспільства виокремлюють загальну і спеціальну освіту. Загальна освіта (початкова, середня, загальна вища освіта) формує у здобувачів освіти ключові компетентності, які необхідні їм у повсякденному житті, а спеціальна освіта – допомагає особистості людини набутти конкретних професійних компетентностей (професійно-технічна освіта, вища спеціалізована освіта, спеціальна освіта для осіб з інвалідністю) (Гончаренко С.У., 1997).

Зокрема, в «Енциклопедії освіти» поняття «освіта» трактується як «процес і результат засвоєння особистістю певної системи наук, знань, практичних умінь і навичок і пов'язаного з ними того рівня розвитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості» (Кремень В.Г., 2008, с. 614).

Науковці М. Кадемія та С. Кізім визначають освіту як «система, процес і результат виховання, навчання і розвитку особистості (Кадемія М., & Кізім С., 2017, с.146).

Науковець С. Гончаренко трактує поняття «освіта», як: «...духовне обличчя людини, яке складається під впливом моральних і духовних цінностей, що є надбанням її культурного кола, а також процес виховання, самовиховання, впливу, шліфування, тобто процес формування обличчя людини. При цьому головним є не обсяг знань, а поєднання останніх з особистісними якостями, вміння самостійно розпоряджатися своїми знаннями» (Гончаренко С.У., 1997, с. 241).

Вища школа забезпечує створення осередку інтелектуального, наукового та культурного потенціалу громади, де формуються професійні компетентності, світогляд, поведінка та закладається основа для подальшої долі кожного випускника та розвитку майбутнього суспільства.

На нинішньому етапі необхідні суттєві перетворення освітнього процесу закладу освіти: від вибору методик навчальних дисциплін, оновлення процесу проведення практичних занять здобувачами освіти та формування їх професійних компетентностей до системного підвищення професійної кваліфікації педагогічного складу. Так, за Міжнародною стандартною класифікацією освіти (ISCED) освіта трактується як «процес і результат удосконалення здібностей і поведінки

особистості, при якому вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання» (Гончаренко С.У., 1997, с. 241). Тобто, проблема реформування вищої освіти України напругу пов'язана із процесом формування, виховання нового рівня світогляду вільної людини, розвиток особистості в культурному контексті (Лутай В.С., 1996).

Обговорення / Discussion. З кінця ХХ століття компетентизація освіти стрімко ввірвалась і до наукового світу України. Багатьма вітчизняними науковцями (Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко та ін.) були запропоновані завдання формування основних компетентностей молодого покоління. Таким чином, підготовка майбутніх фахівців у закладі вищої освіти повинна здійснюватись на основі реалізації компетентнісного підходу у професійній діяльності.

Починаючи з 90-х рр. ХХ ст. розпочався процес переформатування у системі національної освіти, що характеризувався: «збільшенням можливостей для здобуття освіти завдяки розширенню мережі закладів освіти та урізноманітненню форм отримання освіти; появу поряд з класичними типами закладів вищої освіти «неуніверситетського» сектору; академічну мобільність» (Соловійов Ю.І., 1999, с. 6–7). Відбуваються зміни в освіті, що є частиною модернізації освітнього процесу відповідно до міжнародних стандартів: нові системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, система кредитів, двоступенева система «бакалавр-магістр», «навчання впродовж життя», мобільність здобувачів освіти і педагогів, компетентнісний підхід та ін.

Основою поняття «компетентність» є ідея формування компетентної особистості людини не лише з фундаментальними знаннями, професіоналізмом, високими моральними якостями, а й вміннями діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовувати знання і брати на себе відповідальність за певну діяльність (Trier, Uri Peter, 2001).

У «Новий тлумачний словник української мови» (укладач В.В. Яременко) трактує визначення «компетентна людина», як особистість людини, яка наділена необхідними знаннями та навичками у певній галузі, добре обізнана в чомусь, кмітлива, кваліфікована (Яременко В. В., 2008).

Для нашого дослідження важливо також розглянути структурні компоненти педагогічного та освітнього процесу. Так, С. Гончаренко (1997 р.) серед компонентів педагогічного процесу називає мету, завдання, зміст, методи, засоби й форми взаємодії педагогів і вихованців, результат (Гончаренко С.У., 1997, с. 253).

Освітній процес – основна форма функціонування закладу освіти, який забезпечує реалізацію завдань освіти, виховання і загального розвитку особистості здобувача освіти на основі використання методів і форм навчання. У статті 47 Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) зафіксовано, що «освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості» (Закон України «Про...», 2014).

Отже, розвиток професіоналізму здобувача освіти розпочинається в період його навчання у закладі освіти, де формуються відповідні його професійні компетентності. Ефективність освітнього процесу залежить від багатьох його компонентів – створення умов для якісної освіти, формування мотивації до розвитку особистості та її самовдосконалення, використання різних інноваційних технологій та ін. (Гончаренко С.У., 1997).

За твердженням З. Гуріч про те, що на сучасному етапі особливо актуальними є питання особливостей культурного розвитку особистості людини через освіту. Це дає підстави стверджувати, що в результаті цього формується інтелектуальний, психологічний, культурологічний, когнітивний досвід окремої особистості людини, яка здобула потребу до індивідуального творчого розвитку впродовж життя (Гуріч З.В., 2017, с. 41-42).

Нині науковці проводять активне дослідження проблем художньо-педагогічної освіти. Для цього розглянемо трактування дефініції «вища художньо-педагогічна освіта на підставі основних понять окресленого нами поля проблеми через відображення її еволюції в ХХ-XXI столітті.

На кожному історичному етапі термін «художньо-педагогічна освіта» мали різне трактування:

– 1920–1930-х рр. – це опанування мистецьких дисциплін (музика, хореографія, образотворче мистецтво);

– після 1960-го р. – вивчення тільки дисциплін образотворчого напрямку (Паньок Т.В., 2016).

Науковець О. Попик стверджує, що до 1934 р., до проведення художньої реформи, термін «художня освіта» знаходив своє відображення в освітньому процесі підготовки майбутнього педагога та в трактуванні кваліфікації художника, що надавалась закладами освіти (Попик О.І., 2003).

У 1934 р. здійснюється реформа художньої освіти, яка передбачала для всіх радянських республік навчання за єдиною програмою Всеросійської академії мистецтв. Державні діячі

постійно робили нападки на велику кількість профілів ЗВО та піддавали їх критиці.

Все це привело до того, що художні заклади освіти змінили напрям діяльності і свої назви, і навчальні плани відповідно до нових вимог. Було розроблено стандартний статут для закладів вищої освіти, що визначав структуру і зміст його діяльності, сформовані єдині навчальні плани. Структура навчального плану передбачала загальнотеоретичну, загально-спеціальну підготовку та курси за вибором.

Така реформа мала і свої позитивні сторони: підвищилась якість художньої підготовки, але була і негативна сторона: відбулась уніфікація художньо-педагогічної освіти у всіх ЗВО України, знищувалися оригінальні та прогресивні методики навчання, що вплинуло на розвиток освіти і завдало непоправного негативного впливу вітчизняній культурі.

Проведений нами аналіз джерельної бази показав, що в системі організації освітнього процесу відбувались зміни у змісті та завданнях вищої художньо-педагогічної освіти, що суттєво впливало на її розвиток: на всіх історичних періодах впроваджувалися нові освітні концепції, в освітній процес вносились нові методи та підходи, змінювались суспільно-політичні умови, що призвело до суттєвої регресії художньо-педагогічного процесу в Україні.

Визначення поняття «вища художньо-педагогічна освіта» напряду поєднано з трактуваннями «художня школа», «художня освіта», «художньо-естетичне виховання», «мистецька освіта», які безпосередньо визначають та є складовими елементами нашої логічної категорії.

У науково-педагогічних джерелах під «мистецькою освітою» розуміють:

а) структурний елемент моделі освіти, який включає освітній процес розвитку особистості людини засобами різноманітних видів мистецтв (образотворчого мистецтва, музики, дизайну та ін.) (Паньок Т.В., 2016, с.137);

б) мережу закладів освіти, які забезпечують процес підготовки майбутніх фахівців у галузі різних видів мистецтва (Енциклопедія освіти, 2008, с. 504).

Науковці виокремлюють в «мистецькій освіті» дві категорії: за змістом організації освітнього процесу (музична, художня, хореографічна, театральна, кіноосвіта) та за метою (загальна, спеціальна) (Рудницька О., 2000, с. 3; Бусел В.Т., 2009).

За визначенням О. Рудницької, «мистецька освіта» забезпечує передавання специфічних та спеціальних знань і оволодіння ними в галузі мистецтва, а також поєднання одержаних знань, що необхідні здобувачам освіти для їх професійної діяльності, із загальною освітою для їх удосконалення (Рудницька О., 2000, с. 3)

Про зростання уваги до мистецької світи в Україні свідчить наявність відповідних державних документів: Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Закон України «Про загальну середню освіту» та Закон України «Про позашкільну освіту», а також Концепція загальної мистецької освіти (2003), Концепція Нової української школи (2016), Концепція сучасної мистецької школи (2017).

Науковець В. Луговий розглядає мистецьку освіту в системі освіти та зазначає: «Якщо під освітою... слід розуміти процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь і навичок... тоді одразу виявляється обмеженість такого поняття для опису, наприклад, художньої... освіти, де знання та уміння з навичками важливі і необхідні, але недостатні. Більше того, знання тут не головні, а допоміжні, в основі ж не пізнання, а творення, продукування й освоєння художніх образів, тобто художня творчість» (Луговий В.І., 1977, с. 156).

Енциклопедія освіти трактує термін «художня освіта» як різновид «мистецької освіти» (Кремень, В.Г., 2008, с. 984). На нашу думку, таке визначення не досконало трактує поняття «художня освіта».

Щоб з'ясувати особливості терміну «художня освіта» звернемось до визначення поняття «художній»:

1) пов'язаний з діяльністю в галузі мистецтва (Пасічний А., 2007);

2) має відношення до мистецтва, забезпечує відтворення дійсності в образах (Пасічний А., 2007);

3) зумовлений відтворенням мистецьких образів або творчим процесом (Бусел В.Т., 2009);

4) відповідає критеріям мистецтва, сприяє розвитку естетичного смаку (Паньок Т.В., 2016).

Під «художньою освітою» розуміють освітній процес у сфері мистецтва, що спрямований на засвоєння естетичних цінностей та культурних традицій рідного народу. Отже, під художньою освітою розуміють систему компетентностей у галузі мистецтва та творчості, які формуються особистістю людини в освітньому процесі (Антонович Є.А., 2001, с. 3–10). У процесі підготовки художників-педагогів художня освіта забезпечує одержання особистістю людини ґрунтовних теоретичних і практичних знань та світосприйняття багатогранності різних напрямів у галузі образотворчого мистецтва.

За твердженням Т. Паньок (2017), художня освіта – це процес підготовки фахівців, що

визначає її предметно-орієнтований характер у сфері мистецтва (образотворчого, декоративно-прикладного, промислового), архітектури, мистецтвознавства та педагогічного спрямування. Художня освіта – це формування системи компетентностей у сфері мистецтва, що сприяє особистості людини засвоювати й генерувати художню творчість (Паньок Т.В., 2017, с. 93).

Науковець Г. Сотська (2016) визначає «художню освіту» як складову системи мистецької освіти, що забезпечує інтегрування її теоретичних і практичних аспектів у галузі образотворчого мистецтва з метою підготовки фахівців у сферах декоративно-прикладного та промислового мистецтва, архітектури, мистецтвознавства й педагогіки (Сотська Г., & Шмельова Т., 2016).

Як показало наше дослідження, формування сучасної системи художньої освіти в Україні характеризується регіональними особливостями її розвитку. Це, насамперед, пов'язано з природними та економічними умовами, місцевими національними традиціями та особливостями мистецьких шкіл, професійною і педагогічною діяльністю регіональних майстрів образотворчого мистецтва.

Особливостями розвитку регіональної освіти, за дослідженнями А. Волощук (2012), є:

- гармонійне поєднання надбання локальної художньої школи з напрацюваннями регіонів України та на основі європейських мистецько-педагогічних традицій;
- національно-культурне відродження мистецтва на основі повернення суспільства до духовних цінностей;
- збереження традицій культури народного мистецтва (Волощук А.В., 2012, с. 135).

Дослідниця З. Гуріч розглядає регіональну освіту на основі процесів навчання, розвитку мистецьких (національних художніх) та освітніх традицій, здатність до сприйняття світового мистецького досвіду на окремій адміністративно-територіальній одиниці держави зі своїми історичними надбаннями та цінностями (Гуріч З. В., 2017, с.51).

Дослідження істинного значення «культура» показало, що воно є результатом отримання освіти особистістю людини, а поняття «освіта» розглядається як процес, що веде до розуміння глибинної суті культури, а також її результат. Отже, культура і освіта – це взаємообумовлені поняття (Галицька 2013, с. 28-33).

В українському педагогічному словнику поняття «культура» розглядається, як «сфера духовного життя суспільства, що охоплює систему виховання, освіти, духовної творчості (мистецької), а також установи й організації, що забезпечували їхнє функціонування (заклади освіти, клуби, музеї та ін.). Водночас під культурою розумівся і рівень освіченості, вихованості та рівень оволодіння якоюсь галуззю знань або діяльності» (Гончаренко С.У., 1997, с.182).

Отже, «культурно-освітнє середовище» є комплексним і багатограним аспектом існування людини, що визначає не лише її зовнішні умови життя, але й впливає на внутрішній розвиток та формування особистості, її ідентичність та здатність адаптуватися в суспільстві.

Отже, синтез освіти та культури в освітньо-культурний цілісний простір ґрунтується на принципі мультикультурності. Вивчення історії мистецтв, традиційних ремесел, звичаїв та особливостей розвитку художньої освіти на історико-етнографічних територіях сприяє глибшому розумінню культурної спадщини та її впливу на сучасний розвиток України. Тому, важливо здійснювати організацію освітнього процесу в закладах вищої мистецької освіти України на основі розуміння культурної спадщини та її впливу на сучасний розвиток суспільства.

Розвиток та організація освітнього процесу у закладах вищої мистецької освіти в Україні в ХХ – на початку ХХІ століть характеризуються закономірними змінами в її структурі та змісті та безпосередньо залежать від соціально-політичних, культурно-історичних, економічних, матеріально-технічних, наукових, запитів суспільства на підготовку фахівців в мистецькій галузі. У розвитку мистецької освіти основною рушійною силою є суперечності між накопиченим освітнім досвідом (знаннями і практичними вміннями) і новими тенденціями в мистецькій освіті на місцевому, регіональному, державному та загальноєвропейському рівні (Костенко Л.Д., 2021).

Формування професійних компетентностей фахівця в галузі мистецтва передбачає підготовку конкурентоспроможної особистості людини на державному та європейському ринку праці. Підготовки таких фахівців ґрунтується на основі унікальності національної системи мистецької освіти. Урахування її багатовимірності, духовних цінностей, а також зростання рівня загальної та професійної підготовки виступає дієвим механізмом утвердження культурної ідентичності нації на основі поліхудожнього виховання інтелектуально-творчої особистості (Лушак Н.М. & Водяний Б.О., 2019).

Висновки / Conclusions. Отже, на основі дослідження мистецької освіти в Україні ми можемо зробити наступні висновки:

- система мистецької освіти в Україні оновлюється з урахуванням новітніх напрямів розвитку освіти (інноваційний прогрес, інтеграційні процеси, трансформація суспільних цінностей, технологізація, комунікація, ідеї сталого розвитку та ін.);

- мистецька освіта сприяє забезпеченню безперервного творчого мистецького розвитку, збереженню, відродженню та примноженню духовно-ціннісного потенціалу нації;
- сучасна модернізована модель мистецької освіти ґрунтується на двох основних аспектах: соціального замовлення та неперервної освіти (дошкільна, початкова, загальна середня, позашкільна, вища, післядипломна);
- комунікативна функція мистецької освіти включає взаємодію всіх учасників мистецького арт-простору (педагогів, здобувачів освіти, авторів мистецьких творів та ін.);
- мистецька освіта в Україні має структуровану чітку систему, що включає: освітні рівні (початковий, середній, вищий), початкові спеціалізовані та спеціалізовані мистецькі заклади освіти, мистецькі заклади освіти, заклади вищої освіти та мистецькі авторські школи.

Список використаних джерел і літератури:

- Антонович, Є. А. (2001). Змістовний підхід до вивчення традицій народного образотворчого мистецтва. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*, 33, 3–10. [in Ukrainian]
- Бусел, В. Т. (уклад. і голов. ред.). (2009). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Київ-Ірпінь: ВТФ «Перун». [in Ukrainian]
- Волощук, А. В. (2012). *Система художньої освіти школярів у спадщині Золтана Басконія (1946–1989 рр.)*. (Дис. канд. наук). Київ. [in Ukrainian]
- Галицька, М. М. (2013). Культура та Освіта: взаємозумовленість понять. *Педагогічний процес: теорія і практика*, 4, 28–33. [in Ukrainian]
- Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь. [in Ukrainian]
- Гуріч, З. В. (2017). *Розвиток художньої освіти в початкових та середніх навчальних закладах Херсонської губернії (друга половина XIX – початок XX ст.)*. (Дис. канд. наук). Київ. [in Ukrainian]
- Кадемія, М. Ю. & Кізім, С. С. (2017). *Інформаційно-комунікаційні технології навчання: термінологічний словник*. Вінниця: ФОП Тарнашинський О. В. [in Ukrainian]
- Костенко, Л. Д. (2021). *Теорія і практика розвитку позашкільної освіти в Україні (друга половина XX – початок XXI століття)*. (Дис. д-ра наук). Кропивницький. [in Ukrainian]
- Кремень, В. Г. (ред.). (2008). *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер. [in Ukrainian]
- Кремень В. Г. (ред.). (2021). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні*. Київ: КОНВІ ПРІНТ. [in Ukrainian]
- Луговий, В. І. (1977). *Управління освітою*. Київ: УАДУ. [in Ukrainian]
- Лупак, Н. М. & Водяний, Б. О. (2019). Мистецька освіта в Україні: комунікативний аспект. *Педагогіка*, 8 (25), 24–29. [in Ukrainian]
- Лутай, В. С. (1996). *Філософія сучасної освіти*. Київ: Центр «Магістр – S» творчої спільки вчителів України. [in Ukrainian]
- Пасічний, А. (упоряд.). (2007). *Образотворче мистецтво: енциклопедичний ілюстрований словник-довідник*. Київ: Факт. [in Ukrainian]
- Паньок, Т. В. (2016). *Розвиток вищої художньо-педагогічної освіти в Україні у XX столітті*. Харків: «Оперативна поліграфія» ФОП Здоровий Я. А. [in Ukrainian]
- Паньок, Т. В. (2017). *Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх художників-педагогів у контексті розвитку вищої художньої освіти України (1917–1991 рр.)*. (Дис. д-ра наук). Київ. [in Ukrainian]
- Попик, О. І. (2003). *Розвиток художньої освіти на Поділлі в кінці XIX на початку XX століття*. (Автореф. дис. канд. наук). Київ. [in Ukrainian]
- Про вищу освіту. (Закон України) №1556-VII. (2014). Взято з <https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=1430>. [in Ukrainian]
- Рудницька, О. (2000). Теоретичні засади сучасної мистецької освіти. *Діалог культур. Україна у світовому контексті: художня освіта*, 5, 3–12. [in Ukrainian]
- Соловійов, Ю. І. (1999). *Система підготовки вчителів початкової школи України (1991–1997)*. (Автореф. дис. канд. наук). Донецьк. [in Ukrainian]
- Сотська, Г., & Шмельова, Т. (2016). *Словник мистецьких термінів*. Херсон: Видавництво «Стар». [in Ukrainian]
- Яременко, В. В. & Сліпущко О. М. (2008). *Новий тлумачний словник української мови* (Т. 2: К –П; 926 стор.). Київ: Аконіт. [in Ukrainian]
- Trier, Uri Peter. (2001). *Definition and Selection of Competencies: Country Contribution Process*. Neuchatel: University of Neuchatel. [in English]

References:

- Antonovych, Ye. A. (2001). Zmistovnyi pidkhyd do vyvchennia tradytsii narodnoho obrazotvorchoho mystetstva [Comprehensive Approach to the Study of Folk Art Traditions]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedagogical Sciences*, 33, 3–10. [in Ukrainian]
- Busel, V. T. (Ed.). (2009). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Comprehensive Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language]*. Kyiv-Irpin: VTF «Perun». [in Ukrainian]
- Voloshchuk, A. V. (2012). *Systema khudozhnoi osvity shkoliariv u spadshchyni Zoltana Baskoniia (1946–1989 rr.) [The System of Art Education for Schoolchildren in the Legacy of Zoltán Basconi (1946–1989)]*. (Candidate's thesis). Kyiv. [in Ukrainian]
- Halytska, M. M. (2013). *Kultura ta Osvita: vzaïmozumovlenist poniat [Culture and Education:*

Interdependence of Concepts]. *Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka – Pedagogical Process: Theory and Practice*, 4, 28–33. [in Ukrainian]

Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]*. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian]

Hurich, Z. V. (2017). *Rozvytok khudozhnoi osvity v pochatkovykh ta serednikh navchalnykh zakladakh Khersonskoi hubernii (druha polovyna XIX – pochatok XX st.) [Development of Art Education in Primary and Secondary Schools of Kherson Province (the Second Half of the Nineteenth and Early Twentieth Centuries)]*. (Candidate's thesis). Kyiv. [in Ukrainian]

Kademiia, M. Yu. & Kizim, S. S. (2017). *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii navchannia: terminolohichnyi slovnyk [Information and Communication Technologies in Education: a Terminological Dictionary]*. Vinnytsia: FOP Tarnashynskyi O. V. [in Ukrainian]

Kostenko, L. D. (2021). *Teoriia i praktyka rozvytku pozashkilnoi osvity v Ukraini (druha polovyna KhKh – pochatok KhKhI stolittia) [Theory and Practice of Extracurricular Education Development in Ukraine (the Second Half of the Twentieth – Early Twenty-First Century)]*. (Doctor's thesis). Kropyvnytskyi. [in Ukrainian]

Kremen, V. H. (Ed.). (2008). *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education]*. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian]

Kremen V. H. (Ed.). (2021). *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National Report on the State and Prospects for Education Development in Ukraine]*. Kyiv: KONVI PRINT. [in Ukrainian]

Luhovyi, V. I. (1977). *Upravlinnia osvitou [Education Management]*. Kyiv: UADU. [in Ukrainian]

Lupak, N. M. & Vodiani, B. O. (2019). *Mystetska osvita v Ukraini: komunikatyvnyi aspekt [Art Education in Ukraine: the Communicative Aspect]*. *Pedahohika – Pedagogy*, 8 (25), 24–29. [in Ukrainian]

Lutai, V. S. (1996). *Filosofiia suchasnoi osvity [Philosophy of Modern Education]*. Kyiv: Tsentr «Mahistr – S» tvorchoi spilky vchyteliv Ukrainy. [in Ukrainian]

Pasichnyi, A. (Ed.). (2007). *Obrazotvorche mystetstvo: entsyklopedychnyi iliustrovanyi slovnyk-dovidnyk [Fine Arts: Encyclopaedic Illustrated Dictionary and Reference Guide]*. Kyiv: Fakt. [in Ukrainian]

Panok, T. V. (2016). *Rozvytok vyshchoi khudozhno-pedahohichnoi osvity v Ukraini u XX stolitti [The Development of Higher Artistic and Pedagogical Education in Ukraine in the Twentieth Century]*. Kharkiv: «Operativna polihrafiia» FOP Zdorovyi Ya. A. [in Ukrainian]

Panok, T.V. (2017). *Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnikh khudozhnykiv-pedahohiv u konteksti rozvytku vyshchoi khudozhnoi osvity Ukrainy (1917–1991 rr.) [Theoretical and Methodological Foundations of Training Future Artists-Educators in the Context of the Development of Higher Art Education in Ukraine (1917–1991)]*. (Doctor's thesis). Kyiv. [in Ukrainian]

Popyk, O. I. (2003). *Rozvytok khudozhnoi osvity na Podilli v kintsi XIX na pochatku XX stolittia [Development of Art Education in Podillia in the Late Nineteenth and Early Twentieth Centuries]*. (Extended abstract of Candidate's thesis). Kyiv. [in Ukrainian]

Pro vyshchu osvitu. (Zakon Ukrainy) №1556-VII [On Higher Education (Law of Ukraine)]. (2014). Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=1430>. [in Ukrainian]

Rudnytska, O. (2000). *Teoretychni zasady suchasnoi mystetskoï osvity [Theoretical Foundations of Contemporary Art Education]*. *Dialoh kultur. Ukraina u svitovomu konteksti: khudozhnia osvita – Dialogue of Cultures. Ukraine in the Global Context: Art Education*, 5, 3–12. [in Ukrainian]

Soloviov, Yu. I. (1999). *Systema pidhotovky vchyteliv pochatkovoi shkoly Ukrainy (1991–1997) [System of Primary School Teachers' Training in Ukraine (1991–1997)]*. (Extended abstract of Candidate's thesis). Donetsk. [in Ukrainian]

Sotska, H., & Shmelova, T. (2016). *Slovnyk mystetskykh terminiv [Dictionary of Art Terms]*. Kherson: Vydavnytstvo «Star». [in Ukrainian]

Yaremenko, V. V. & Slipushko O. M. (2008). *Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy (T. 2: K – P; 926 stor.) [New Explanatory Dictionary of the Ukrainian language (Vol. 2: K – P; 926 p.)]*. Kyiv: Akonit. [in Ukrainian]

Trier, Uri Peter. (2001). *Definition and Selection of Competencies: Country Contribution Process*. Neuchatel: University of Neuchatel. [in English]

Дата надходження статті: «21» листопада 2024 р.

Стаття прийнята до друку: «16» грудня 2024 р.

Бокшан Анна – проректор з навчальної роботи Закарпатської академії мистецтв

Bokshan Anna – Pro-Rector for Pedagogical Work of Transcarpathian Academy of Arts

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Бокшан, А. (2024). Організація освітнього процесу в закладах вищої мистецької освіти України. *Педагогічний дискурс*, 36, 97–103. doi: [10.31475/ped.dys.2024.36.14](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2024.36.14).

Bokshan A. (2024). Organisation of the Educational Process in Higher Art Education Institutions of Ukraine. *Pedagogical Discourse*, 36, 97–103. doi: [10.31475/ped.dys.2024.36.14](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2024.36.14).